

Чжан ЦАЙДЖИН,

orcid.org/0000-0002-8258-0015

*аспірантка кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) zcj399489@163.com*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стаття присвячена аналізу теоретичних підходів та принципів формування іншомовної комунікативної компетентності у глобалізованому суспільстві. Зазначено, що динамічний характер сучасного суспільства ґрунтується на людиноцентрованому, системно-синергетичному, комунікативному, діяльнісному та компетентнісному підходах, в основі яких покладена стратегія сталого розвитку суспільства з визначеними цілями. Проаналізовано основні характеристики формування нової людини у сучасному глобалізованому суспільстві, де повинні взаємоузгоджуватись вимоги суспільства до людини і цілі людини, зокрема на партисипативних засадах. Досліджена сутність понять «партисипативне управління», «системний підхід», «синергетичний підхід», «людиноцентризм», «індивідуальна освітня траєкторія», «комунікативна компетентність», «компетентнісний підхід».

Виокремлені підходи (людиноцентрований, системно-синергетичний, комунікативний, діяльнісний та компетентнісний) взаємозв'язані між собою і спрямовані на розвиток та саморозвиток особистості у сучасному суспільстві. Обґрунтовані методологічні підходи дають змогу надати стабільності системі формування іншомовної комунікативної компетентності у школярів.

Схарактеризовані принципи (системності, спрямованої самоорганізації, кооперації та міжкультурної взаємодії) разом з загально дидактичними принципами (наочності, свідомості, науковості, активності, систематичності й послідовності, врахування індивідуальних особливостей учнів, доступності міжпредметної координації тощо) та методичними (комунікативності, мовленнєвої спрямованості, інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності, автентичності навчальних матеріалів тощо) спрямовані на реалізацію формування іншомовної комунікативної компетентності.

Визначення методологічної основи системи формування іншомовної комунікативної компетентності уможливорює пролонговане її існування та адаптацію до швидкоплинних змін у глобалізованому суспільстві.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність, комунікативна компетентність, глобалізоване суспільство, сталий розвиток, методологічні підходи, принципи формування іншомовної комунікативної компетентності.*

Zhang CAIJING,

orcid.org/0000-0002-8258-0015

*PhD student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) zcj399489@163.com*

THEORETICAL APPROACHES TO THE FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT IN GLOBAL SOCIETY

The article deals with the analysis of theoretical approaches and principles of foreign language communicative competence development in global society. It determines the dynamic nature of modern society that is based on human-centrism, system thinking and synergetic, communicative, active, and competence approaches, which are grounded on the strategy of sustainable development with sustainable development goals at its core. The main characteristics of personality development in modern global society are considered, with a focus on mutual consistency of societal requirements as well as personality goals, particularly on participatory principles. The essence of such concepts as «participatory management», «system thinking approach», «synergistic approach», «human-centrism», «individual educational trajectory», «communicative competence», and «competence-based approach» is defined.

The distinguished approaches (human-centrism, system thinking and synergetic, communicative, active, and competence-based) are interconnected and aimed at individual development and self-development in modern society. The outlined methodological approaches make it possible to provide stability to the system of foreign language communicative competence development in students.

The characterized principles (systematicity, directed self-organization, cooperation, and cross-cultural interaction) together with general didactic principles (visualization, consciousness, active, consistency, consideration of students' individual characteristics, accessibility of cross-disciplinary coordination, etc.) and methodological principles (communicative, integrated skills teaching, the authenticity of teaching materials, etc.) are aimed at implementing the foreign language communicative competence development.

Determining the methodological basis of the system of foreign language communicative competence development makes it possible to prolong its existence and adapt to rapid changes in global society.

Key words: *foreign language communicative competence, communicative competence, global society, sustainable development, methodological approaches, principles of foreign language communicative competence development.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується швидкоплинністю, що впливає на всі сфери нашого життя, зокрема освітню. Нині суспільство розглядається не окремими групами населення або країнами, а разом як одне ціле, глобалізоване, де людина є цінністю у всьому світі. Основні виклики часу зафіксовані у міжнародних документах, одним з яких є Стратегія сталого розвитку, де сутність сталого розвитку ґрунтується на тому, що це такий розвиток суспільства за якого задоволення потреб теперішніх поколінь не має ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби (Стратегія сталого розвитку України до 2030 року). Серед стратегічних цілей є четверта, яка пов'язана з якісною освітою, диверсифікацією навчання, інклюзією, сприянням навчатися протягом усього життя, формування цінностей у молодого покоління громадянина світу тощо (Стратегія сталого розвитку України до 2030 року). Зрозуміло, що крім законодавчих документів необхідно вирішувати ці питання у практичній площині, які розглядаються в оволодінні молодим поколінням універсальними компетентностями століття, де за важливістю комунікація є на першому місці. Одним з таких питань є вивчення іноземної мови для ефективного спілкування у сучасному глобалізованому світі з метою вирішення нагальних завдань, тому дослідження теоретичних засад формування іншомовної комунікації, що сприяють цьому процесу є актуальним для сьогодення.

Аналіз досліджень. З поширенням всесвітньої павутини вивчення іноземної мови стало більш вмотивованим та зрозумілим для усіх верст населення, зокрема для школярів, тому питання формування іншомовної комунікативної компетентності стало досліджуватися більш інтенсивно з урахуванням появи нових технологій комунікації. Сутність за визначенням поняття «іншомовної комунікативної компетентності» стало предметом розвідки таких учених, як С. Ніколаєва, С. Баришнікова, Т. Борова, Є. Клименко, О. Тинкалюк, О. Павленко та іншими. Особливостями структури іншомовної компетентності були зацікавлені такі науковці: М. Головань, О. Гура, Н. Євдокимова,

В. Петренко та інші. Науковці розглядають іншомовну комунікативну компетентність у межах загальних універсальних компетентностей, які визначені як на нормативному рівні, так і на рівні роботодавців.

Методологічним підґрунтям освітньої системи у сучасних умовах розвитку суспільства присвячено праці науковців, а саме: Т. Андрущенко, В. Кремень, С. Клепко та інші (загально філософські підходи до методологічних основ у педагогічній освіті), В. Загвязинський, С. Гончаренко, І. Княжева, О. Сухомлинська (загальні методологічні підходи у педагогічній теорії), Ю. Бех, С. Ніколаєва, О. Ковтун, Т. Колбіна, Н. Тучина, Є. Бондаренко та інші (комунікативний підхід у мовній освіті).

Метою цієї роботи є обґрунтування теоретичних підходів та принципів формування іншомовної комунікативної компетентності у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. У сучасну епоху глобалізації кожна людина стає ключовим гравцем розвитку суспільства. З одного боку у фокусі знаходиться інформаційно-високотехнологічний прогрес (Поліщук, 2019: 49), а з іншого людиноцентризм, основою якого є розвиток людини, діяльність якої ґрунтується на єдності розуму і душі (Кремень, 2005). Беручи до уваги Стратегію сталого розвитку, у якій сконцентована увага на людину, яка має задовольнити свої потреби як нині, так і у майбутньому. У документі робиться акцент на основних цілях, за умов виконання яких якість та зручність життя людини буде досягати вищого рівня (Стратегія сталого розвитку України до 2030 року).

Говорячи про глобальні перетворення суспільства, можна зазначити, за визначенням Е. Тоффлера, що відбувається реорганізація системи комунікації, де соціальний характер особистості створює свою модель поведінки (Toffler, 1981). Ґрунтуючись на такій філософії глобалізованого суспільства, підкреслимо, що в основі механізмів регулювання систем комунікації у суспільстві повинна бути взаємодія на партисипативних засадах.

Характер особливості інформаційного суспільства за визначенням М. Ситкіна, стає більш системно-синергетичним, де важливістю набуває швидкість обміну інформації та індивідуалізація послуг (Ситкін, 2015).

Таким чином, можна зазначити, що пріоритетними напрямками у розвитку людини мають враховуватися комфортне буття у соціумі, швидка обробка даних на основі отриманої або дослідженої інформації з метою прийняття рішень, а також ефективна комунікація, яка є зв'язком усіх елементів соціальної системи.

Можна зазначити з окресленого вище, що динамічний характер сучасного суспільства ґрунтується на людиноцентрованому, системно-синергетичному, комунікативному підходах, в основі яких покладена стратегія сталого розвитку суспільства з визначеними цілями.

С. Алексеева людиноцентризм визначає як освітню доміанту індивідуалізації сучасного навчання, де основою людиноцентризму є самореалізація особистості впродовж життя у всіх сферах життєдіяльності (Алексеева, 2022: 128). Науковець зауважує, що одним з шляхів реалізації цього підходу є індивідуалізація, що яка за сутністю ґрунтується на особистісно орієнтованому підході та, крім цього, передбачає реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії (Алексеева, 2022).

У Законі України «Про освіту» визначається індивідуальна освітня траєкторія як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання (Закону України Про освіту, 2017).

Як бачимо, визначення містить у собі усі основні характеристики формування нової людини у сучасному глобалізованому суспільстві, де повинні взаємоузгоджуватись вимоги суспільства до людини і цілі людини, зокрема на партисипативних засадах. У визначенні партисипативного управління зазначається, що одним з напрямів її реалізації є залучення об'єктів управління до постановки мети, цілей та завдань організації (Партисипативне управління). Якщо розглянути принципи партисипативного (спільного) управління у межах освітнього процесу, то можна їх схарактеризувати таким чином, а саме: добровільний характер участі стейкхолдерів; робота суб'єктів освітньої діяльності у команді; наявність зворотного зв'язку.

Доречним вважаємо дослідження системно-синергетичного підходу у процесі обґрунтування основ формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів. У педагогіці науковці розглядають системний та синергетичний підходи здебільшого окремими підходами, хоча і взаємопов'язаними.

За визначенням словників сутність системного підходу як одного з важливих засобів наукового пізнання, полягає у дослідженні об'єкта як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними (Системний підхід). Якщо розглядати формування іншомовної комунікативної компетентності у площині системного підходу, дотримуючись основних вимог до нього, необхідно розглянути її структурні компоненти, вивчити засоби організації цього процесу в цілому і окремих його складових, схарактеризувати взаємодію виокремлених елементів системи та дослідити взаємовплив процесів функціонування системи та її підсистем. Підґрунтям системи формування іншомовної комунікативної компетентності є змістовний і процесуальні компоненти, які мають свою структуру та взаємодіють між собою та забезпечують цілісне існування системи.

Розглядаючи систему формування іншомовної комунікативної компетентності на основі синергетичного підходу, можна зазначити, що такій системі притаманні ознаки синергетики як виникнення порядку з хаосу. За визначенням словнику синергетичний підхід базується на принципах, а саме: зв'язок між системами різних рівнів організації здійснюється через хаос; при об'єднанні систем, ціле не є сумою частин; самоорганізація систем; неврівноваженість в системі, що призводить до появи нової організації; відкритість систем; наявність механізмів біфуркації. (Синергетичний підхід). Таким чином, система може існувати ґрунтуючись на позиціях синергетики: нестабільність, нелінійність, самоорганізація, відкритість, упорядкування хаосу. Зазначаючи пріоритетність динамічного розвитку глобалізованого суспільства, необхідно підкреслити важливість цього підходу, зокрема при обґрунтуванні існування будь-якої системи.

На основі синергетичної парадигми освіти, що віддзеркалена у працях багатьох науковців (О. Сухомлинської, С. Клепко, Г. Єльнікова, В. Виненко та інших), формування іншомовної комунікативної компетентності відбувається у межах виокремлених раніше підходів, наприклад, метою навчання є формування особистості учня, що спрямовано на його саморозвиток. Отже, у змісті і організації освітньої діяльності з вивчення іноземної мови мають бути відобра-

жені основні принципи синергетичної парадигми в освіті: синергетична відкрита взаємодія на адаптивній діалоговій основі, що передбачає взаємоузгодження освітньої діяльності між її суб'єктами на усіх етапах цього процесу як зовнішньо, так і на внутрішньому рівні співучасників.

Наступним підходом у розрізі формування іншомовної комунікативної компетентності розглядається комунікативний, який є першочерговим при розгляді іншомовної комунікативної компетентності, а також важливим для обґрунтування системи формування іншомовної комунікативної компетентності у учнів в приватних закладах освіти Китайської Народної Республіки.

Ґрунтуючись на твердженні О. Ковтуна, що одним із чинників домінування будь якого підходу є потреби суспільства (Ковтун, 2011). Комунікативний підхід спрямований на формування комунікативної компетентності. О. Кулик під комунікативною компетентністю розуміє «таку рису особистості, яка необхідна для успішного проведення комунікативної діяльності, тобто під час обміну інформацією повинна відбутися ефективна взаємодія учасників комунікативного процесу, які в процесі спілкування виступають в ролі суб'єктів і об'єктів одночасно» (Кулик, 2018: 196). Ю. Панасюк зауважує, що компетентнісний підхід до вивчення іноземних мов «розглядають як такий засіб організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, що забезпечує засвоєння ними змісту навчання та досягнення мети навчання під час розв'язання певних проблемних завдань» (Панасюк, 2015: 197).

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання оцінювання (CEFR) діяльнісно-орієнтований підхід є провідним у процесі формування комунікативної компетентності (Council of Europe, 2020). Тобто в основу освітнього процесу покладена активна дія його суб'єктів, де увага зосереджена на учні та його навчанні через діяльність та залучення до діяльності є завданням вчителя через добір методів та форм навчання.

Виходимо з того, що діялісно-орієнтований підхід за CEFR є основним у вивченні іноземної мови і орієнтований на людину, яка живе у суспільстві та виконує певні завдання, у певних умовах, специфічному оточенні та окремій сфері діяльності (Council of Europe, 2020). У документі зазначається, що підхід ґрунтується на діяльності, враховує когнітивні, емоційні, вольові здібності, а також бере до уваги специфічні якості індивіда (Council of Europe, 2020). Розглядаючи сутність цього підходу, він віддзеркалює основні засади

компетентнісного підходу, в основі якого є діяльність індивіда. Можна зазначити, що в основі комунікативного підходу також є діялісний, тому можна говорити, що формування іншомовної комунікативної компетентності ґрунтується на діялісному підході у своїй основі.

Таким чином, нами окреслено основні підходи, які складають методологічну основу формуванню іншомовної комунікативної компетентності учнів, а саме: людиноцентрований, системно-синергетичний, комунікативний, діялісний та компетентнісний. Кожний з виокремлених підходів має на підґрунті свої принципи.

Розглядаючи методологічне підґрунтя формування іншомовної комунікативної компетентності зазначаємо, що виокремлені підходи взаємозв'язані між собою і спрямовані на розвиток та саморозвиток особистості у сучасному суспільстві. Виходячи з цього, можна сформулювати загальні принципи формування іншомовної комунікативної компетентності, які притаманні кожному підходу і відбивають сутність предмета дослідження.

Принцип системності дозволяє розглядати об'єкти дослідження у багатомірній та різноманітній площині, враховуючи зовнішні та внутрішні впливи на діяльність системи формування іншомовної комунікативної компетентності.

Принцип самоорганізації дозволяє системі розвиватися у нестабільному динамічно рухомому суспільстві на вимоги якого спрямована освітня система підготовки майбутніх фахівців, починаючи зі шкільного віку. Відкритість системи надає перевагу у вільному обміні інформації із зовнішнім середовищем, що уможливило її врівноваженість. Цей принцип можна уточнити з огляду на Концепцію спрямованої самоорганізації за Г. Єльніковою, яка визначає пріоритетність розвитку людини і визначальності природного шляху його здійснення, що відповідає основним вимогам сучасного суспільства, які узгоджуються з цілями самої людини на основі діалогічної адаптації (Єльнікова, 2017).

Принцип кооперації та міжкультурної взаємодії поєднує принципи, які закладені у зазначених підходах. В основі цього принципу покладено активну діяльність індивіда на діалоговій взаємодії, яка забезпечує динамічний багатofакторний процес, скерований на взаємоузгоджену інтегративну дію суб'єктів інтеракції в освітньому просторі на адаптивній основі (Борова, 2020). Цей принцип також віддзеркалює як основу зв'язків у системі формування іншомовної комунікативної компетентності на синергетичній основі, де інтегративні властивості проявляються в резуль-

таті сполучення елементів з утворенням цілого, а також сполучення функцій у часі та просторі, такі є підґрунтям для розкриття таких принципів комунікативного підходу, як принцип інтерактивності, функціональності та ситуативної спрямованості.

Принцип міжкультурної взаємодії передбачає залучення до організації освітнього процесу культурних особливостей країн, мова якої вивчається, що сприяє формуванню міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів, а його результатом є набуття школярами знань про мовну картину світу й оволодіння фоновими знаннями із сфери життя носіїв мови (Полонська, 2021).

Зазначені вище принципи, разом з загальнодидактичними принципами (наочності, свідомості, науковості, активності, систематичності й послідовності, врахування індивідуальних особливостей учнів, доступності міжпредметної координації тощо) та методичними (комунікативності, мовленнєвої спрямованості, інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності, автентичності навчальних матеріалів тощо) спрямовані на реалізацію формування іншомовної комунікативної компетентності.

Висновки. Визначені методологічні підходи (людноцентрований, системно-синергетичний,

комунікативний, діяльнісний та компетентнісний) дають змогу схарактеризувати систему формування іншомовної комунікативної компетентності учнів як керований процес у межах навчальної дисципліни. Необхідно зауважити, що ефективність реалізації цих підходів міститься у їх єдності застосування в освітньому процесі.

Обґрунтовані принципи (системності, спрямованої самоорганізації, кооперації та міжкультурної взаємодії, загальнодидактичні методичні щодо вивчення іноземної мови) спрямовані на реалізацію концептуальних ідей цілеспрямованого формування іншомовної комунікативної компетентності.

Визначення методологічної основи системи формування іншомовної комунікативної компетентності уможливує пролонговане її існування та адаптацію до швидкоплинних змін у глобалізованому суспільстві.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів, які пов'язані з розробленням та запровадженням системи формування іншомовної комунікативної компетентності і потребує подальшого створення моделі формування іншомовної комунікативної компетентності, що ґрунтується на визначених методологічних засадах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: колективна монографія. Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова [та ін.]; /за заг. та наук. ред. Г. В. Єльнікової. Харків: Мачулін, 2017. 440 с.
2. Алексеева Світлана. Людиноцентризм як освітня домінація індивідуалізації сучасного навчання. *Concepts for the development of society's scientific potential. Scientific collection "INTERCONF"*. No 109. 2022. DOI: 10.51582/interconf.19-20.05.2022.016 (12.09.2023).
3. Борова Т. А., Маслова Н. І., Марчук А. А. Організаційно-педагогічні умови управління педагогічною взаємодією викладача і студента у процесі підготовки фахівців. *Інноваційна педагогіка: наук. журн.* Одеса: Причорномор. наук.-дослід. ін-т екон. та інновацій, 2020. Вип. 30, Т. 2. С. 122–126. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25858> (30.08.2023).
4. Закону України Про освіту від 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (21.09.2023).
5. Ковтун О.В. Комунікативний підхід у мовній освіті: діахронічний аналіз. 2011. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/7_2011/13.pdf (20.09.2023).
6. Кремень В. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї. *Зеркало недели: інформаційно-аналітичний вісник*. Випуск № 31, 12 серпня – 19 серпня 2005. URL: <https://zn.ua/gazeta/issue/548> (27.09.2023).
7. Кулик О. Д. Комунікативна компетентність: підходи до визначення та роль у формуванні мовно-мовленнєвої особистості. *Topical issues of education: Collective monograph*. Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. P. 148–162. URL: <http://ehsupir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6588/Kulyk%20O.%20D.%20Komunikatyvna%20kompetentnist%20pidkhody%20do%20vyznachennia%20ta%20rol%20u%20formuvanni%20movno-movlennievoi%20osobystosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (04.10.2023).
8. Панасюк Ю. Компетентнісний підхід у викладанні іноземної мови. *Лінгвістичні та методичні проблеми викладання іноземних мов у школі та ВНЗ*. № 3. 2015. С. 196–202. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7718/1/38.pdf> (06.10.2023).
9. Партисипативне управління. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Партисипативне_управління. (04.10.2023).
10. Поліщук Н. В. Формування світоглядних понять у закладах вищої освіти в епоху глобалізації та космізації. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 19. Т. 3. С. 46–50. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-9> (04.10.2023).
11. Полонська Т. К. Принципи формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів гімназії на уроках іноземної мови. *The IV International Science Conference Actual problems of practice and science Ankara, Turkey, 2021*. С. 48–51. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/03/IV-Conference-Actual-problems-of-practice-and-science.pdf> (09.10.2023).
12. Синергетичний підхід. URL: <https://geodictionary.com.ua/node/3968> (09.10.2023).

13. Системний підхід. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ Системний_підхід](https://uk.wikipedia.org/wiki/Системний_підхід) (09.10.2023).
14. Ситкін М. В. Становлення та особливості теорії інформаційного суспільства. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Випуск 5. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/03.pdf> (04.10.2023).
15. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект 2017). URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications> (26.08.2023).
16. Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2020. URL: www.coe.int/lang-cefr (28.05.2023).
17. Toffler A. *The Third Wave*. Collins, 1981. 560 p.

REFERENCES

1. Adaptive management: cross fields connections, scientific and practical aspect: kolektyvna monohrafiia. [Adaptive management: cross fields connections, scientific and practical aspect]. H.V. Yelnykova, T.A. Borova, Z.V. Riabova [ta in.] ; za zah. ta nauk. red. H. V. Yelnykovoï. Kharkiv : Machulin, 2017. 440 s. [in Ukrainian].
2. Aliksieieva Svitlana. Liudynotsentryzm yak osvithnia dominanta indyvidualizatsii suchasnoho navchannia. [Personality centered approach as an educational dominant feature of the individualization of modern education]. Concepts for the development of society scientific potential. Scientific collection "INTERCONF". No 109. 2022. DOI 10.51582/interconf.19-20.05.2022.016. (12.09.2023). [in Ukrainian].
3. Borova T.A., Maslova N.I., Marchuk A.A. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy upravlinnia pedahohichnoiu vzaiemo-diiieu vykladacha i studenta u protsesi pidhotovky fakhivtsiv. [Organizational conditions of the teacher and students pedagogical interaction management in preservice training]. *Innovatsiina pedahohika : nauk. zhurn. Odesa : Prychornomor. nauk.-doslid. in-t ekon. ta innovatsii*, 2020. Vyp. 30, T. 2. S. 122–126. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25858> (30.08.2023). [in Ukrainian].
4. Zakonu Ukrainy Pro osvitu. 2017. [The Law of Ukraine For Education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (21.09.2023). [in Ukrainian].
5. Kovtun O.V. Komunikatyvnyi pidkhid u movnii osviti: diakhronichnii analiz. [Communicative approach in language learning]. 2011. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/7_2011/13.pdf. (20.09.2023). [in Ukrainian].
6. Kremen V. Filosofiia liudynotsentryzmu yak teoretychna skladova natsionalnoi idei. [Philosophy of human-centrism as the theoretical aspect of the national idea]. *Zerkalo nedely: informatsiino-analitychnyi visnyk*, Vypusk №31, 12 serpnia – 19 serpnia 2005. URL: <https://zn.ua/gazeta/issue/548> (27.09.2023). [in Ukrainian].
7. Kulyk O. D. Komunikatyvna kompetentnist: pidkhody do vyznachennia ta rol u formuvanni movno-movlennievoi osobystosti. [Communicative competence: approaches to definitions and the role in language personality development]. *Topical issues of education: Collective monograph. Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. P. 148–162. URL: http://ehsupir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6588/Kulyk%20O.%20D.%20Komunikatyvna%20kompetentnist%20pidkhody%20do%20vyznachennia%20ta%20rol%20u%20formuvanni%20movno-movlennievoi%20osobystosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y* (04.10.2023). [in Ukrainian].
8. Panasiuk Yu. Kompetentnisnyi pidkhid u vykladanni inozemnoi movy. [The competence approach in English teaching]. *Linhvistychni ta metodychni problemy vykladannia inozemnykh mov u shkoli ta VNZ*. № 3, 2015. S. 196–202. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7718/1/38.pdf> (06.10.2023). [in Ukrainian].
9. Partysypatyvne upravlinnia. [Participative management]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Partysypatyvne_upravlinnia (04.10.2023) [in Ukrainian].
10. Polishchuk N. V. Formuvannia svitohliadnykh poniat u zakladakh vyshchoi osvity v epokhu hlobalizatsii ta kosmizatsii. [Formation of worldview concepts in higher education institutions in the era of globalization and space]. *Innovatsiina pedahohika*. 2019. Vypusk 19. T. 3. S. 49. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-9> (04.10.2023) [in Ukrainian].
11. Polonska T. K. Pryntsyipy formuvannia mizhkulturnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv himnazii na urokakh inozemnoi movy. [Principles of Forming Intercultural Foreign Language Communicative Competence of Gymnasium Students in Foreign Language Classes]. *The IV International Science Conference Actual problems of practice and science Ankara, Turkey, 2021. S. 48–51. URL: https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/03/IV-Conference-Actual-problems-of-practice-and-science.pdf* (09.10.2023) [in Ukrainian].
12. Synerhetychnyi pidkhid. [Synergetic approach]. URL: <https://geodictionary.com.ua/node/3968> (09.10.2023) [in Ukrainian].
13. Systemnyi pidkhid. [System thinking approach]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Systemnyi_pidkhid (09.10.2023) [in Ukrainian].
14. Sytkin M. V. Stanovlennia ta osoblyvosti teorii informatsiinoho suspilstva. [Formation and features of the theory of information society]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Mykolaivskiyi natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho*. 2015. Vypusk 5. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/03.pdf> (04.10.2023) [in Ukrainian].
15. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku (proekt 2017). [Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030 (draft 2017)]. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications> (26.08.2023) [in Ukrainian].
16. Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2020. URL: www.coe.int/lang-cefr (28.05.2023).
17. Toffler A. *The Third Wave*. Morrow, New York, NY, 1980. 560 p.